

SLUČAJNE NAJDBE Z AJDNE

JANEZ METERC

Tehniški muzej Železarne Jesenice

Kot dopolnilo k sistematičnim arheološkim raziskavam, ki zadnja leta potekajo na Ajdni nad Potoki¹ na Gorenjskem, želimo na tem mestu predstaviti tudi slučajno pridobljene drobne najdbe s tega najdišča, ki so danes v privatni lasti.²

Po podatkih najditelja in lastnika, je bila večja skupina teh najdb odkritih v sistemu objekta XIV; med zemljo, ki je bila izkopana iz vodnega zbiralnika, in na področju vzhodno od le-tega.³

Najdbe so našli v letih 1975, 1976 in 1977 ob priliki večkratnih obiskov na najdišču. Iz tega okvira izstopa le spodnji del ročnega mlina, ki ga je domačin s Potokov našel na Ajdni v času pred drugo svetovno vojno in se danes nahaja v isti privatni zbirki.

Inventar najdb obsega poleg keramike še predmete iz železa, stekla, kamna in kosti. V okviru objekta XIV pa je bila najdena tudi večja količina živalskih kosti.

Opis najdb:

1. Trije kosi črno žgane bikonične skleda z ravnim, nekoliko poševno izvihanim ustjem in prstanasto nogo. Celotna zunanja površina je ornamentirana z vodoravnim metličastim motivom. Na gornji polovici zgornjega konusa teče ravna vrezana valovnica, pod ustjem nad njo pa dve paralelni liniji. Glini je v manjši meri primešan droben pesek. Skleda je bila narejena na lončarskem kolesu⁴; viš. 8 cm, pr. ustja 17,5 cm; pr. dna 17,4 cm; deb. 0,4—0,6 cm (T. 1: 1).

2. Del posode iz sivo žgane gline z rumenkasto površino, na kateri sta vrezana valovnica in vodoraven plitek glavničast motiv. Glini je v manjši meri primešan pesek; vel. 2,6 × 3,5 cm, deb. 0,6 cm (T. 2: 2).

3. Del rjavosivo žgane posode, ki je na notranji in zunanji površini okrašen z glavničastim motivom. Glini je primešan zelo droben kvarcitni pesek; vel. 2,7 × 3,5 cm, deb. 0,5 cm (T. 2: 1).

4. Del posode z istimi značilnostmi; vel. 3,4 × 3,4 cm, deb. 0,5 cm (T. 2: 3).

5. Del ramena in izvihanega ustja lonca iz sivorjavo žgane gline s primesjo drobnega peska. Notranja in zunanja površina sta rjavi in imata ostanke črnega premaza (žganje na odprtem ognju?); vel. 7,6 × 3,2 cm, deb. 0,7 cm, pr. ustja 19 cm (T. 2: 4).

6. Del ramena in vratu lonca iz sivo žgane gline, ki ima rumenkasto zunanjo površino. Glini je primešan droben pesek. Ornament predstavlja kombinacijo valovnice in glavničastih oz. metličastih vrezanih motivov; vel. 7,1 × 4 cm, deb. 0,5 cm (T. 2: 5).

7. Deli lonca iz temnosivo žgane gline s primesjo drobnega peska. Dvojni vzporedni niz nepravilno izvedene valovnice je zgoraj in spodaj omejen z vrezano vodoravno črto. Mejo

med nizoma valovnic pa tvori linija, ki je deloma dvojna; viš. 23 cm, pr. ustja 18,5 cm, najv. oboda 23,9 cm; deb. 0,5 cm (T. 2: 6).

8. Dva dela ustja in ramena lonca iz temnosivo žgane gline s primesjo drobcev peska; zunanja površina deluje porozno. Okras na ramenu sestoji iz dveh vzporednih pasov neenakomerno izvedene valovnice. Spodnji pas je zgoraj in spodaj omejen z vodoravno vrezano l'nijo; viš. ohr. dela 5,6 cm, pr. ustja 15,6 cm; deb. 0,5 cm (T. 2: 8).

9. Del ramena in vratu lonca iz sivo žgane gline z rumeno notranjo in zunanjo površino. Glini je primešan droben kvarcitni pesek. Na ramenu je neenakomerno vrezana vodoravna valovnica, nad njo pa komaj opazen mrežast glavničast motiv; vel. $3,4 \times 3$ cm; deb. 0,5 cm (T. 2: 9).

10. Del končne skodelice z rahlo uvihanim ustjem, ki je poševno odrezano. Glini, ki ji je primešan droben pesek, je temnosivo žgana. Prehod stene v ravno dno je prstanasto poudarjen. Okras sestoji iz dveh nizov globoko vrezane valovnice. Nizka valovnica poteka tik pod ustjem skodelice, drugi niz nepravilno izvedene in poševno kanelirane valovnice, pa poteka na začetku gornje polovice stene skodelice ter je zgoraj in spodaj omejen z dvema vrezanima vzporednima linijama; viš. 5,6 cm; pr. ust. 16,7 cm; pr. dna 13 cm; deb. 0,7 cm (T. 1: 2).

11. Del skodelice z istimi značilnostmi kot zgoraj. Razlikuje se po okrasu in izvedbi posameznih sorazmerij. Na zunanji površini je viden ostanek rjavkastega premaza. Posoda je pod ustjem na največji periferiji okrašena z nizom vrezov, ki tvorijo motiv jelove vejice. Po sredini trupa pa sta vrezani dve vodoravno potekajoči vzporedni liniji, od katerih ima nižja naknadno včrtano neenakomerno, poševno valovnico; viš. 4,5 cm; pr. ustja 18,6 cm; pr. dna 12,8 cm; deb. 0,6 cm (T. 1: 3).

12. Del dna in spodnjega dela stene lonca iz temnosivo žgane gline s primesjo drobnega peska. Zunanja površina je rjavkaste barve; vel. 6×6 cm; deb. 0,7 cm, pr. dna 10,5 cm (T. 1: 4).

13. Del ustja in trupa konične porozne skodelice iz temnosivo žgane gline, ki ji je primešan precejšen odstotek drobnega peska. Okras sestoji iz dveh vodoravnih nizov vrezane valovnice. Prvi poteka pod robom ustja, drugi pa po gornjem delu koničnega trupa in je omejen na zgornji strani z eno, na spodnji pa z dvema vzporednima, vodoravnima, vrezanima črtama; vel. $5,1 \times 3,7$ cm; deb. 0,6 cm (T. 1: 5).

14. Del ustja in gornjega dela konične skodelice iz temnosivo žgane gline, ki ji je primešan droben kvarcitni pesek. Zunanji rob ustja je okrašen z nizom poševnih odtisov, pod njim pa teče vodoravna vrezana valovnica; vel. $4,1 \times 2,1$ cm; deb. 0,6 cm (T. 1: 6).

15. Del ustja prostoročno izdelane posode iz svetlorjave, enakomerno žgane gline s primesjo drobnega peska. Medtem ko je notranja površina zglajena, je zunanja bolj groba in sekundarno nekoliko odkrušena; vel. $3 \times 3,5$ cm; deb. 1,2 cm (T. 1: 7).

16. Del zgornjega dela konične skodelice z rahlo navznoter uvihanim ustjem iz črno žgane gline z rjavkasto zunanjo površino; na največjem obodu ima pod ustjem globoko vrezan ornament z motivom ribje kosti. Glini je primešan kvarcitni pesek; vel. $3,4 \times 3,5$ cm; deb. 0,7 cm (T. 1: 8).

17. Del konične skodelice z rahlo navznoter uvihanim ustjem iz črnožgane gline, ki ji je primešan droben pesek. Tik pod največjim obodom poteka vodoravna razpotegnjena valovnica, pod njo pa poševen glavničasti ornament; ves okras je izveden plitvo in shematično; vel. $5 \times 4,3$ cm; deb. 0,5 cm (T. 2: 7).

18. Del dna in spodnjega dela lonca iz temnosivo žgane gline z rjavkasto zunanjo površino. Glini je primešan droben kvarcitni pesek; vel. 4×4 cm; deb. 0,5 cm (T. 2: 10).

19. Kos stranskega dela pravilno oblikovane tegule iz rumenkasto žgane gline; vel. $12,7 \times 7,6$ cm; viš. stranskega robu 6,5 cm (T. 2: 11).

20. Del stranskega dela nekoliko nepravilne oblike tegule, iz rumeno žgane gline; vel. $6,5 \times 5,1$ cm; viš. stranskega robu 6,5 cm (T. 3: 1).

21. Kos stranskega oz. krajnjega dela grobo izdelanega imbreksa iz rumeno žgane gline; vel. $7,4 \times 9,4$ cm; viš. 6,5 cm; deb. gornjega dela 3,5 cm, deb. stranskega dela 4,5 cm (T. 3: 5).

22. Kos gornjega dela čaše iz medlo rumenega stekla, ki ima odebeljeno in uvihano ustje ter plavutasto rebro na trupu; vel. $2,5 \times 2,3$ cm; ohr. višina 2,3 cm; deb. stene 1,3 cm; deb. ustja 3 mm; pr. ustja 6,5 cm (T. 3: 2).

23. Del kozarca z odebeljenim ustjem iz zelenorumenega stekla; vel. $2,9 \times 1,4$ cm; deb. 0,5 mm; deb. ustja 2 mm; pr. ustja 7,5 cm (T. 3: 3).

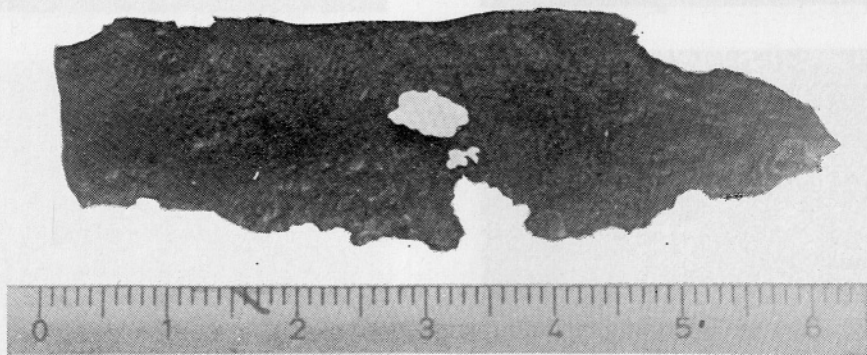
24. Stranski odbitek spodnjega roba posode iz zelenomodrega stekla. Na spodnji strani, kjer se začinja dno, je viden začetek omfalosa; vel. $2 \times 1,8$ cm; ohr. deb. 0,7—0,7 cm (T. 3: 4).

25. Del dna steklenice z rahlim omfalosom iz zelenorumenega stekla; vel. $5,5 \times 3,5$ cm; ohr. višina 1,2 cm; deb. dna 4,2 mm; deb. stene 1,5 mm (T. 3: 6).

26. Spodnji del (meta) ročnega mlina iz apnenca. V prerezu je sploščeno konične oblike in ima ravno spodnjo stojno ploskev. Premer 39,5 cm; viš. 8,3 cm; viš. stranskega robu na eni strani 4 cm, na nasprotni 2,8 cm; pr. osrednjega utora za os 5,5 cm; glob. utora 4 cm (T. 3: 7).

27. Koščena, zunaj osmerokotno profilirana cevka, ki ima na enem koncu dve zrcalno izvrtani luknjici; vel. $4,6 \times 1,6$ cm; deb. stene cevke 0,3 cm (T. 3: 8).

28. Močno oksidiran in od precejšnjega odstotka žvepla školjkovito izluščen železen klin podolgovate, rahlo ukrivljene oblike, ki se na enem koncu konično oži. Prerez je približno štirikotne oblike; vel. $3,2 \times 3$ cm (prerez); ohr. dolžina 11,8 cm (T. 3: 9).

1 Nož z Ajdne (objekt XIV) — *knife from Ajdna (building XIV)*

29. Rahlo upognjen železen tečaj pravokotnega preseka ($0,7 \times 0,7$ cm) z enim dobro vidn'm žebljem oz. zakovico. Površina je precej razjedena. Najverjetneje je ta tečaj del železnega okovja pokrova skrinje; ohr. dolžina 31 cm (T. 3: 11).

30. Trakast okov iz železne pločevine z deloma ohranjeno vzdolžno profilacijo. Močno oksidiran primerek je bil laboratorijsko prepariran in so zato njegove dimenzije nekoliko okrnjene; ohr. dolžina 7,7 cm; šir. 0,6 cm; deb. 0,9 mm (T. 3: 12).

31. Fragmentarno ohranjena konica železnega noža, ki je bila preparirana v laboratoriju Železarne Jesenice. Rezilo je žlebljeno in ima ojačan hrbet. Zaradi radikalne odstranitve oksidacijske plasti noža pri laboratorijski obdelavi so bile pri tem nedvomno okrnjene prvotne dimenzije; ohranjena dolž. 5,7 cm; šir. 2,3 cm; deb. hrbta 0,4 cm in rezila 0,25 cm (T. 3: 10). Delno opravljena analiza tega jeklenega strleta nam izpričuje naslednje značilnosti:

Vzorec za metalografsko preiskavo omenjenega noža je odrezan od skrajno levega kota rezila (gl. sl. 1) v dolžini 3 mm po prečnem preseku.

Preiskava mikro strukture kaže, da ima lahko to jeklo nadevtektoidno sestavo. To potrjuje izločeni sekundarni cementit po kristalnih mejah (sl. 3).

Struktura s slike 3 je vzeta iz sredine prečnega prereza noževga rezila. Iz slike je razvidno tudi, da je ostali cementit v zrnati obliki, kar bi ustrezalo žarjenemu stanju. Vendar je to le domneva. Do koagulacije je seveda prišlo lahko tudi slučajno pri segrevanju in kovanju. Na to kažejo strukture celotnega preseka (sl. 2, 3, 4, 5).

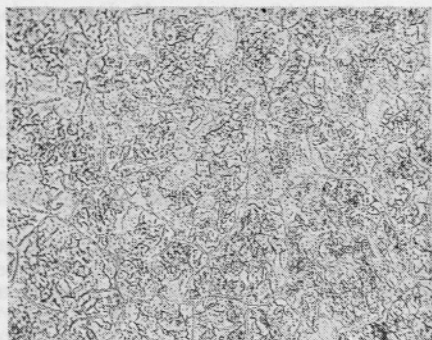
Prikazano je tudi kristalno izcejanje, kar pa v tem primeru ni nobena posebnost.

Slika 6 pa nam prikazuje razogličenje na robu konice noža (preseka noža).

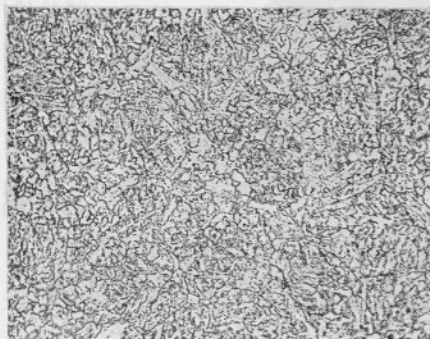
Preiskava čistoče jekla bi v neki meri ustrezala jeklu, ki je bilo izdelano po postopku kovanja oziroma gnetenja. Prisotne so večje količine nekovinskih vključkov.

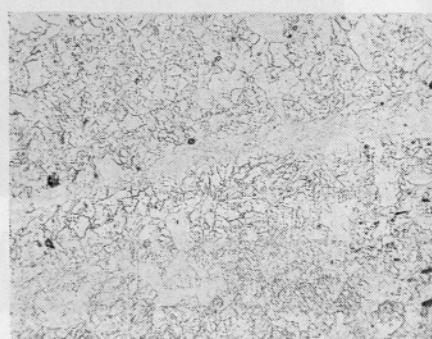
2

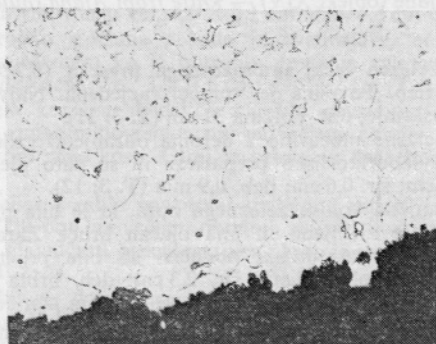
3

4

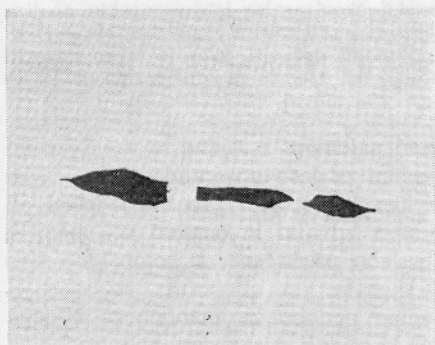

5

6

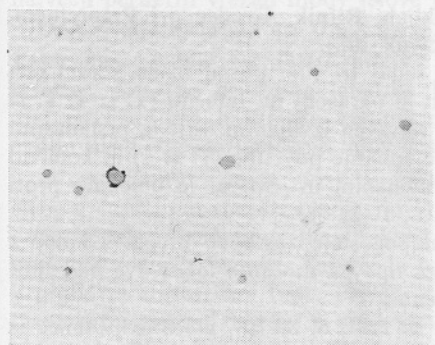
- 2 Struktura hrbtne strani noža — structure of spine of knife. 3 Struktura sredine noževga rezila — structure of middle of knife blade. 4 Struktura rezila noža — structure of knife blade. 5 Struktura žzeje (posledica kovanja) — structure of extrusion (results of hammering). 6 Razogličenje na robu preseka noža — decarbonization on the edge of knife cross-section

7

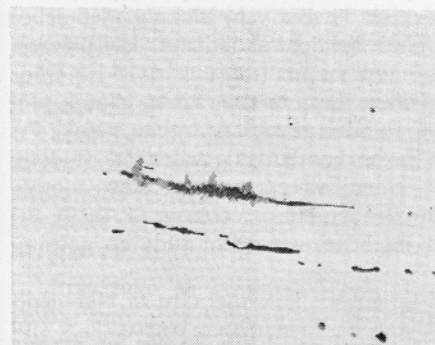
8

9

10

11

12

7, 8 Vključki silikatnega tipa — inserts — silicate type. 9 Vključki oksidnega tipa — inserts — oxide type. 10 Zmesni vključki na hrbtni strani prereza noža — mixed inserts on the back of knife cross-section. 11 Zmesni vključki na sredini prereza noža — mixed inserts on the middle of knife cross-section. 12 Zmesni vključki na rezilu prereza noža — mixed inserts on the blade of knife cross-section

Vključki so po naravi eno in več fazni. Vrsto vključkov pa bo lahko potrdila analiza na elektronskem mikroskopu.

Zaradi majhnosti vzorca kemijske analize nismo mogli opraviti, zato je težko govoriti bolj konkretno. Predvidevamo, da so vključki silikatnega (sl. 7, 8) in oksidnega tipa (sl. 9) ter zmesni vključki (sl. 10, 11, 12).

Poleg pravkar navedenega gradiva imamo med najdbami z Ajdne še večje število manjših odlomkov keramike, ki so prav tako značilni za časovno opredelitev najdišča.

Vsi keramični kosi, razen primerka pod številko 15 (T. 1: 7), so bili izdelani ali dodelani na lončarskem kolesu. Vseeno pa moramo izdvojiti in omeniti več manjših kosov različnih prostoročno izdelanih posod iz slabo prečiščene, a kompaktno sivo žgane gline s svetlo rjavo zunanjo površino.⁶

Sicer pa nam keramični inventar nudi značilno podobo kasnoantičnega hišnega oz. naselbinskega posodja za vsakodnevno rabo, ki zadnji čas vedno bolj pridobiva na arheološki pomembnosti,⁷ ko gre za vrednotenje predvsem naselbinskih objektov in aglomeracij iz tega obdobja (Šmartno pri Cerkljah, Rifnik, Gradec pri Prapretnem, Vranje pri Sevnici, kompleks pri šoli Majde Vrhovnik, itd.).

V tipološkem smislu poznamo z Ajdne za sedaj tri tipe posod hišne keramike⁸: kroglasti lonec z izvihanim ustjem, ravnim dnom in okrasom na ramenu (T. 1: 4; T. 2: 4—6, 8—10), bikonično skledo z rahlo poševno navzven izvihanim ustjem, prstanastim prehodom v ravno dno in okrasom preko celotne zunanje površine (T. 1: 1) in konično skodelico z navpičnim ali nekoliko navznoter uvihanim ustjem, ki je običajno proti notranjosti poševno odrezano (T. 1: 2—3, 5—6, 8; T. 2: 7).⁹

Med temi tipi posod z Ajdne je za sedaj najpogosteje zastopan kroglasti lonec z izvihanim ustjem in ravnim dnom. V okviru tega tipa pa moramo ločiti dve nadaljnji varianti in to glede na fakturo ter izvedbo ornamenta.

Prva, številneje zastopana varianta (T. 1: 4; T. 2: 4, 6, 8, 10), predstavlja lonec iz temno sivo ali sivo rjavo žgane gline, ki ima primešane drobce kvarcita ali drobnega peska. Okras je na ramenu lonca in ga predstavljata dve vodoravno potekajoči, žlebljeni, običajno nepravilno poševno izvedeni valovnici. Ti dve valovnici sta med seboj ločeni in omejeni s po dvema ali tremi vzporednimi žlebljenimi linijami, kar ustvarja trakast motiv.

V okvir druge variante (T. 1: 1, 5, 9) pa spadajo lonci iz sivo žgane gline s premazom, ki je rumeno žgan. Tudi v tem primeru je glini primešan droben pesek. Pri tej varianti je okras manj enoten in predstavlja razne kombinacije valovnice (tudi tu je lahko nepravilno izvedena) in metličastega oz. glavničastega ter mrežastega motiva (T. 2: 1, 5, 9), ki pa je izveden z ozkim in plitvim žlebljenjem oz. vrezom (T. 2: 9). Pri tej varianti loncev (T. 2: 5) imamo vodoraven metličast ornament tudi na notranji površini.

Z enim odlomkom (T. 1: 1) je zastopan drugi tip posode z Ajdne. Gre za bikonično skledo s poševno navzven izvihanim ustjem, izdelano na lončarskem kolesu, ki v širšem smislu, po fakturi in obliki, sodi v sklop bikoničnih skled iz obdobja preseljevanja ljudstev. Dandanes so nam znane iz Podmelca v Baški grapi¹⁰ in Kranja — Mestna hiša.¹¹ Ta tip sklede sodi v sklop langobardske zapuščine in je po Wernerju¹² v Avstriji in na Moravskem datirana v zgodnje obdobje 6. stoletja. Na Ajdni je ta oblika sklede verjetno tuj element, vendar pa je okras na našem primerku popolnoma domač, saj se javlja tudi na drugih dveh tipih: loncih in predvsem koničnih skodelicah (T. 2: 1, 5, 7). Gre namreč za kombinacijo valovnice in vodoravnega metličastega motiva. Na konične skodelice jo navezuje tudi nizka prstanasta noga, oz. prehod v ravno dno.

Za sedaj pri tem primerku z Ajdne, glede na navedeno in splošno znane razmere v času obdobja kasne antike in preseljevanja ljudstev na Gorenjskem (Bled I, Smokuč,¹³ Žirovnica^{13a}), lahko govorimo le o zunanjih vplivih.

Zadnji in po številu primerkov na drugem mestu zastopani tip hišne keramike z Ajdne je konična skodelica z vertikalnim oz. nekoliko navznoter uvihanim in poševno odrezanim ustjem (T. 1: 2—3, 5—6, 8; T. 2: 7). Po fakturi so te skodelice porozne in temno sivo do črno žgane. Okras je različen, vendar združuje elemente predhodnih dveh tipov. Na vseh primerkih je zastopana valovnica, vendar v različnih povezavah: metličasti motiv na trupu in valovnica pod ustjem (T. 2: 7); valovnica pod ustjem, ki je okrašeno z nizom poševnih vrezov oz. odtisov (T. 1: 6); dva vzporedna niza valovnice, od katerih je zgornji pod ustjem, spodnji, ki je omejen zgoraj in spodaj z žlebljenimi linijami (trakast motiv) pa sredi oz. na začetku gornje polovice trupa skodelice (T. 1: 2, 5). Ta zadnja kompozicija ornamenta ima namesto valovnice pod ustjem, lahko na največji periferiji vrezan motiv jelove vejice oz. ribje kosti (T. 1: 3, 8).

Vsi ti motivi so po B. Vikić-Belančič prazgodovinskega, ilirsko-keltskega izvora¹⁴. Tako naj bi bili metličasti motiv, motiv valovnice, žigosanih četverkotnikov,¹⁵ mrežice, direktna dediščina latenske keramike; motiv jelove vejice in viseči trikotniki pa dediščina halštatske keramike. Tudi oblikovno moramo v prazgodovinskem okolju iskati izvor posameznih tipov posod, predvsem loncev in skodelic.

Vsekakor moramo to zvrst keramike imeti za proizvodnjo staroselcev, ki ima svoj izvor v času pred rimsko okupacijo in je kasneje sporadično živela ob cvetoči rimski cesarskodobni keramični manufakturi dalje in po propadu le — te zaradi potreb ponovno doživela razcvet. Zatorej jo ponekod v poznoantičnem obdobju zasledimo tudi v grobovih staroselcev (npr. Brezje nad Zrečami,¹⁶ Zgornji Breg v Ptujju,¹⁷ Rifnik,¹⁸ Dane pri Starem trgu¹⁹ itd.), predvsem pa na refugijih tipa Vranje, med kakršne sodi tudi Ajdna. Paralele pa zasledimo tudi na današnjem Koroškem kot npr. na Šenturški gori (Ulrichsberg).

Podoben razvoj in ponoven razmah proizvodnje doživi keramika domače hišne izdelave tudi v Istri v času 5. in 6. stoletja.²⁰ Tudi tod (Brioni, Škicini, Vižanel, Ciganska spilja pri Momjanu itd.) sta vodilna tipa lonec z izvihanim ustjem in konična skodelica. Kot okrasni motiv pa živi predvsem valovnica v raznih izvedbah.

Med ostalimi naselbinskimi slučajnimi najdbami z Ajdne imamo tudi štiri fragmentirane železne predmete, ki pa kronološko niso toliko doživeti in jih okvirno brez težav datiramo v obdobje kasne antike oz. preseljevanja ljudstev: okrnjen klin (T. 3: 9), tečaj skrinje (T. 3: 11), fragmentirana konica noža²¹ (T. 3: 10) in zviti okov iz trakaste pločevine²² (T. 3: 12).

Prav tako so kasnoantičnega porekla tudi delci steklenega inventarja: del ustja zeleno rumenega kozarca (T. 3: 3), dno rumenozelene kroglaste steklenice (T. 3: 6) in zgornji del rumenkaste kupe ali skodelice s plavutastim rebrom (T. 3: 2).

Paralele za kozarec zasledimo v Ravnem Brdu med Grosupljem in Litijo,²³ Zgornjem Bregu pri Ptujju,²⁴ Slovenski Bistrici^{24a}, Gradcu pri Prapretnem²⁵ in drugod. Vsi ti primerki so datirani v 4. stoletje. Redkejši je primerek s plavutastim rebrom, ki nam je znan iz Emone in Brigetia,²⁶ medtem ko imamo za kroglasto steklenico zopet dokaj primerjav na slovenskih tleh (Brezje nad Zrečami²⁷, Zgornji Breg pri Ptujju²⁸ itd.). Oba naša primerka sodita najmanj v 4. stoletje; v našem okolju pa ju moramo verjetno postaviti v nekoliko mlajši čas.

Na koncu moramo omeniti še preluknjano koščeno cevko osmerokotnega zunanega oboda (T. 3: 8), ki je sorodna oni iz Brezj nad Zrečami²⁹ in katere funkcija in namen sta nam nejasna (obesek, držaj?).

Tudi drugi tukaj predstavljeni predmeti z Ajdne — kosi strešne opeke (T. 2: 11; T. 3: 1, 5) in spodnji del kamnitega ročnega mlina (T. 3: 7) — so kronološko neobčutljivi, vendar nedvomno dobro potrjujejo naselbinski značaj najdb, ki jih za sedaj moremo opredeliti kot inventar romanizirnega staroselskega prebivalstva 5. in 6. stoletja.

Če se še znova povrnemo k problemu keramike z Ajdne, je treba omeniti, da je A. Rjazancev³⁰ oktobra 1959 našel podobne črepinje z valovnico tudi na bližnji utrjeni postojanki Gradišče nad Sotesko.³¹ Torej lahko med obema utrjenima točkama, ki sta nedaleč vsaksebi na levi obali Save Dolinke pred vhodom v gornjesavsko dolino (Dolino), pričakujemo kulturno in časovno povezavo.

Pričujoči zapis naj velja kot dopolnilo tekočim sistematičnim raziskavam na Ajdni in kot prispevek k njeni čim popolnejši dokumentaciji ter interpretaciji, dasiravno obravnava slučajne, nestrokovno pridobljene najdbe, ki so v privatni lasti.

¹ A. Valič, *Varstvo spomenikov* 21 (1977) 195 ss.; F. Leben, A. Valič, *Arheološki vestnik* 29 (1978) 532 ss. in tu navedena literatura.

² Lastnik slučajnih najdb z Ajdne je ing. Prešeren Dušan z Jesenic, Titova 3 a. V njegovo zbirko sodijo tudi nekatere že objavljene najdbe (F. Leben, A. Valič, o. c., 450, sl. 7; tab. 2: 1, 5—10, 12—17). Ing. Prešernu se na tem mestu najlepše zahvaljujem, ker mi je dovolil dokumentirati te najdbe in mi posredoval topografske podatke.

³ F. Leben, A. Valič, o. c., sl. 3, 6.

⁴ Razen posebej omenjenih primerkov, so bili vsi ostali narejeni v celoti ali deloma na lončarskem kolesu oz. vretenu.

⁵ Konica je bila preparirana in delno metalografsko analizirana v laboratoriju Železarne Jesenice. Analizo je opravil ing. A. Lagoja s sodelavci, ki se jim na tem mestu za delo zahvaljujem.

⁶ Ti primerki keramike po svojih značilnostih (prostoročni izdelavi, debelini in načinu pečenja) spominjajo na prazgodovinsko naselbinsko keramiko, kakršno poznamo z gradišča Njivice pri Begunjah na Gorenjskem, Selc in Sv. Lovrenca nad Zabreznico pri Žirovnici in drugod. Vendar zaradi načina pridobitve teh keramičnih kosov ni jasen njihov stratigrafski odnos do ostalega, kulturno in tipološko enotnega inventarja.

⁷ I. M'kl-Curk, *Arheološki vestnik* 24 (1973), 1975, 883 ss.; I. Sivec-Rajterič, *Arheološki vestnik* 26 (1975) 19 ss.; B. Vikić-Belančič, *Arheološki vestnik* 26 (1975) 25 ss.

⁸ Pri tem ni upoštevan spodnji del lončka: F. Leben, A. Valič, o. c., 540, tab. 2: 4.

⁹ Primerjaj tudi: o. c., 539, tab. 2: 1.

¹⁰ V. Šribar, *Arheološki vestnik* 18 (1967) 383, 385.

¹¹ A. Valič, *Arheološki vestnik* 21—22 (1970—71) 288 ss., sl. 2—3.

¹² J. Werner, *Die Langobarden in Pannonien* (1962) 58 ss., T. 20: 3; 22: 1; 52: 3; 53: 3.

¹³ A. Valič, *Varstvo spomenikov* 8 (1960—61) 257, Tab. 11: 1—7.

^{13a} P. Petru, *Varstvo spomenikov* 7 (1958—59) 309, Tab. 4: 3—7; A. Valič, *Varstvo spomenikov* 13—14 (1968—69) 189 ss.

¹⁴ B. Vikić-Belančič, o. c., 31 ss.

¹⁵ Primerjaj: F. Leben, A. Valič, o. c., tab. 2: 15.

¹⁶ S. Pahič, *Razprave 1. razr. SAZU* 6 (1969) 260, T. 10: 6.

¹⁷ I. Mikl-Curk, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, n. v. 2 (1966) 56, T. 2: 11; 3: 3.

¹⁸ L. Bolta, *Arheološki vestnik* 21—22 (1970—71) 128, 130 (z literaturo); isti, *Inv. Arch.* (Y 109—118) 1972.

¹⁹ M. Slabe, *Arheološki vestnik* 25 (1974) 417, 421, Tab. 1: 8. Glej in primerjaj tudi op. 13 in 13a (Smokuč, Žirovnica oz. Moste).

²⁰ B. Marušič, *Historia archaeologica* 4/1 (1973) 71, sl. 4, tab. 2: 1, 3; 3: 1; 4: 1—2.

²¹ M. Slabe, o. c., 417, 420; T. 1: 6; P. Korošec, *Arheološki vestnik* 25 (1974) 488 ss., tab. 2: 7; 13: 1; S. Pahič, o. c., 283 ss., op. 84.

²² Podoben okov večjih dimenzij in kos železne pločevine nepravilne oblike je l. 1960 našel A. Rjazancev z Jesenic pri »sondiranju« objekta XIII: A. Rjazancev, *Iz naše preteklosti, Železar* 10 (1961) 119, s sliko obeh predmetov na str. 118.

²³ S. Petru, *Arheološki vestnik* 25 (1974) 17. T. 8: 6—7.

- ²⁴ *O. c.*, T. 9: 1, 5.
^{24a} S. Pahič, *Arheološki vestnik* 29 (1978) 145, 205, T. 15: 1.
²⁵ S. Ciglenečki, *Arheološki vestnik* 26 (1975) 263, T. 1: 13.
²⁶ S. Petru, *o. c.*, 17.
²⁷ S. Pertu, *o. c.*, T. 3: 4.
²⁸ S. Petru, *o. c.*, T. 9: 2.
²⁹ S. Pahič, *Arheološki vestnik* 18 (1967) 360, T. 1, grob 38.
³⁰ A. Rjazancev, *Ogledalo naše preteklosti, Železar* 9 (1960) 124.
³¹ F. Leben, A. Valič, *o. c.*, 533, sl. 1; A. Valič, *Varstvo spomenikov* 21 (1977) 335.

CHANCE FINDS FROM AJDNA

Summary

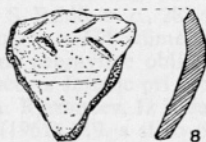
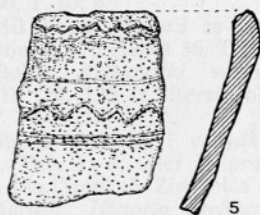
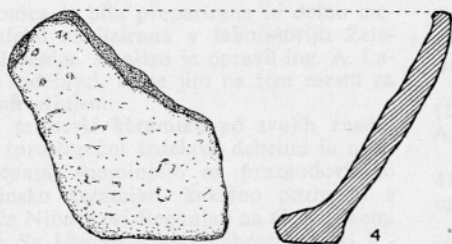
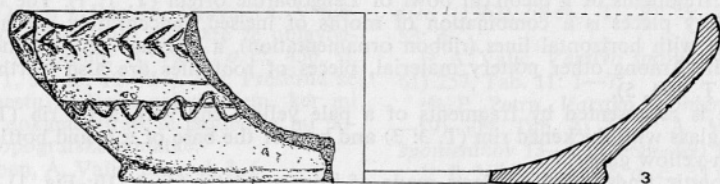
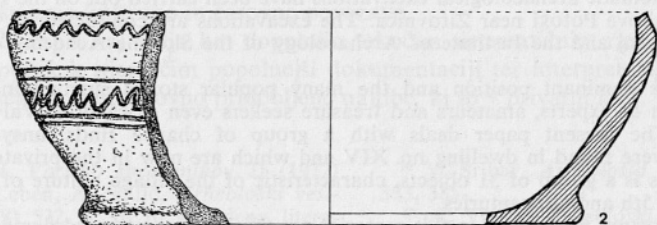
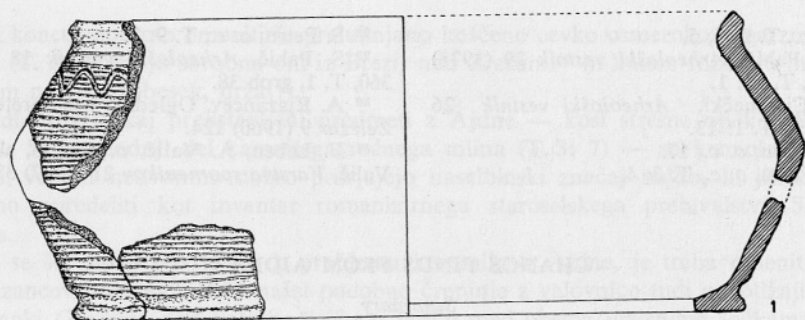
Since 1976 systematic archaeological excavations have been carried out on the late classical refuge of Ajdna above Potoki near Žirovnica. The excavations are conducted by the Gorenjski museum of Kranj and the Institute of Archaeology of the Slovene Academy of Arts and Sciences (SAZU).

Because of its dominant position and the many popular stories surrounding it, Ajdna awoke the interest of experts, amateurs and treasure seekers even as early as Valvasor's time (17th century). The present paper deals with a group of chance finds, unsystematically obtained, which were found in dwelling no. XIV and which are now in the private possession of the finder. This is a group of 31 objects, characteristic of the village culture of Romanised inhabitants of the 5th and 6th centuries.

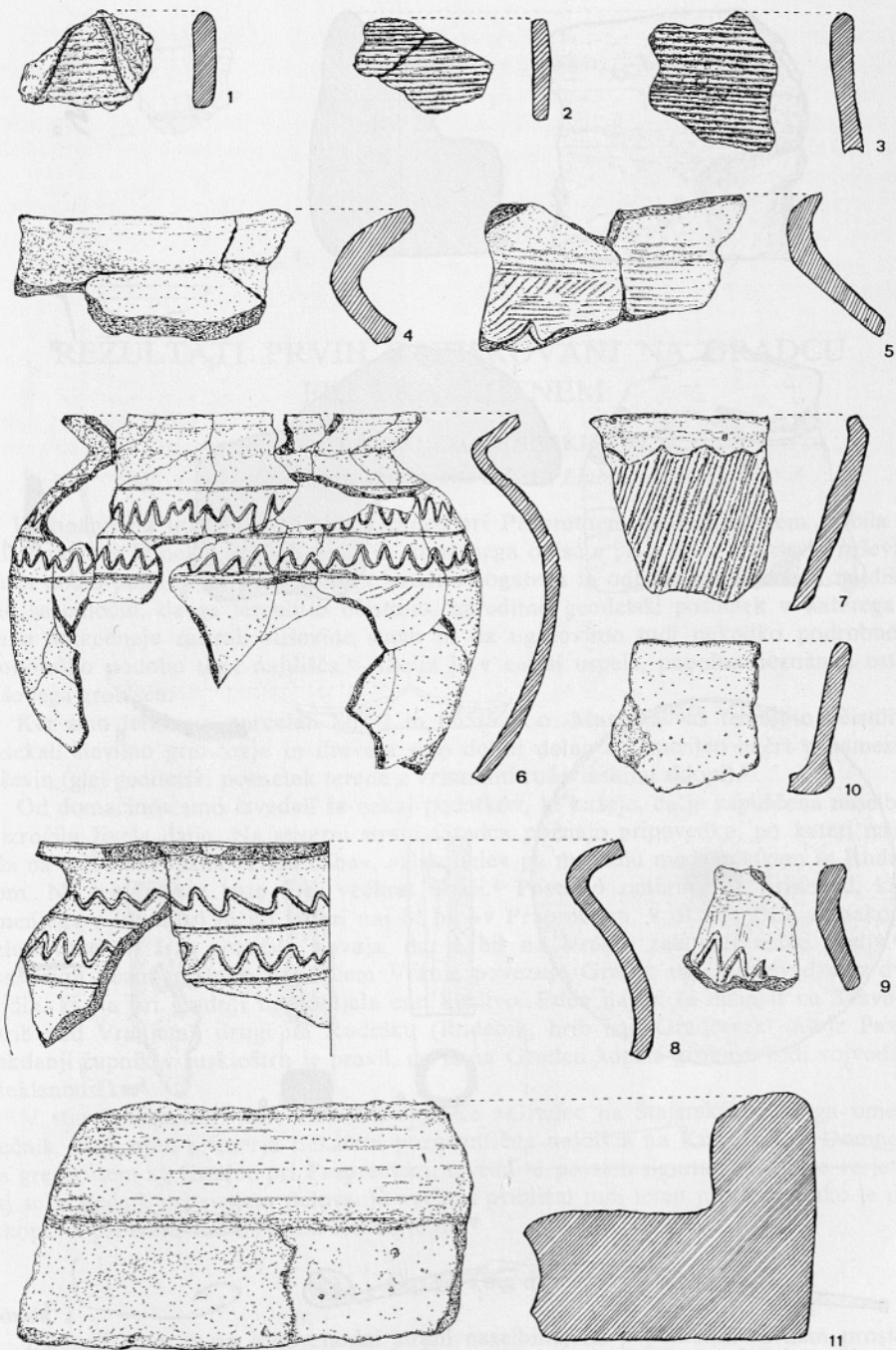
The most important pieces among this material are the locally produced domestic cooking ware; pots with everted lip and flat base (T. 2: 4—6, 8) and conical cups (T. 1: 2—3). Further, there are the fragments of a biconical bowl of Langobardic origin (T. 1: 1). The decoration on these pottery pieces is a combination of motifs of incised, inaccurately executed waves in conjunction with horizontal lines (ribbon ornamentation), a brushed network motif and a fishbone motif. Among other pottery material, pieces of roof tiles are also worth mentioning (T. 2: 11; T. 3: 1, 5).

Glassware is represented by fragments of a pale yellow cup with a fin rib (T. 3: 2), a green-yellow glass with thickened rim (T. 3: 3) and part of the base of a round bottle (T. 3: 6) made of green-yellow glass.

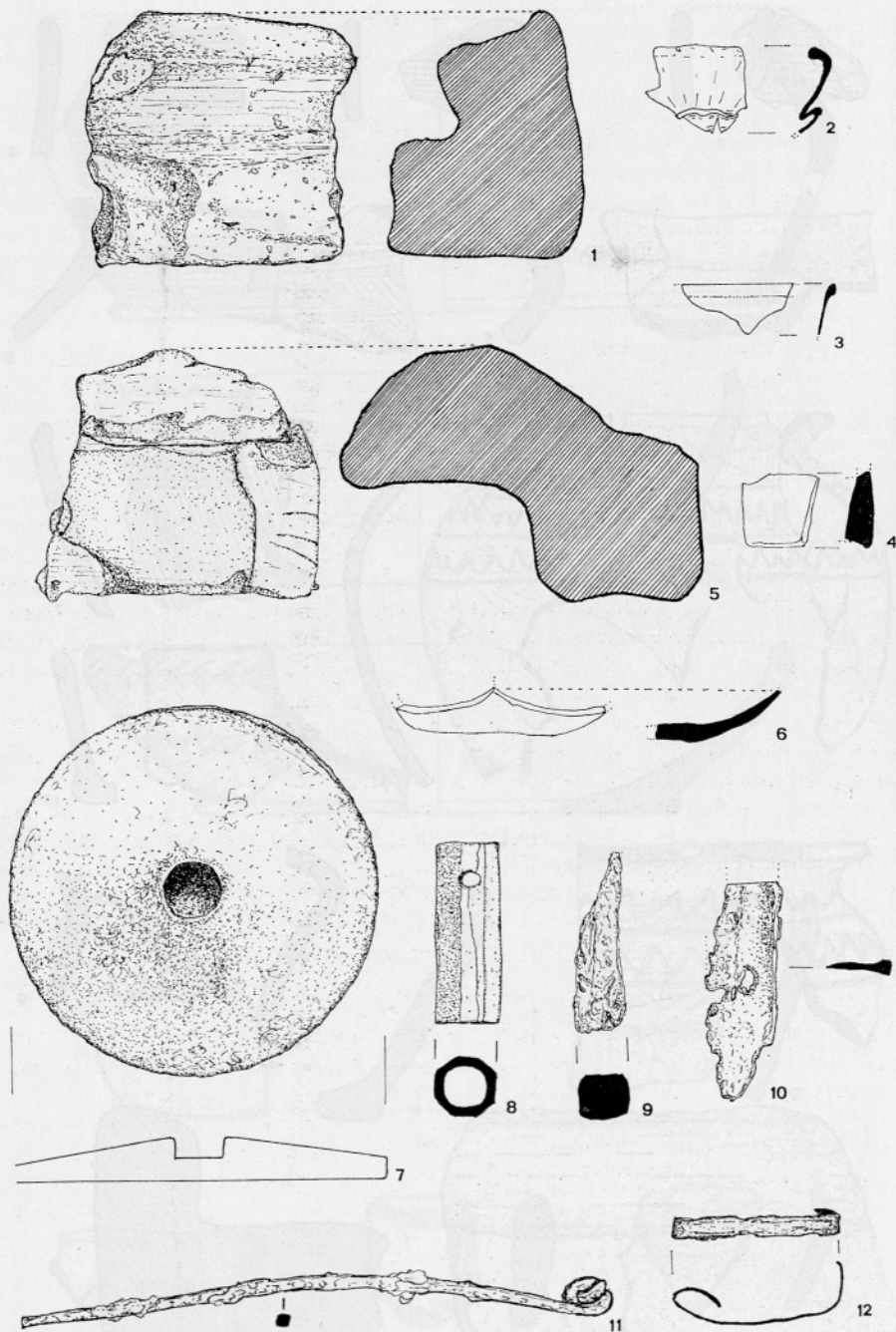
Other domestic finds include objects made of iron, a stiletto (T. 3: 10; Fig. 1), the hinge of a chest, a ribbon clasp; of bone (a pipe, pierced at one end, with an octagonal external profile) and the lower part of a hand mill.

T.1 Ajdna: slučajne najdbe iz objekta XIV — *chance finds from building XIV* (1—8 = 1:2)

T.2 Ajdna: slučajne najdbe iz objekta XIV — *chance finds from building XIV* (1—5, 7—11 = 1:2; 6 = 1:8)

T.3 Ajdna: slučajne najdbe iz objekta XIV — *chance finds from building XIV* (1—6, 8, 10, 12 = 1:2; 7 = 1:8; 9—11 = 1:4)